

Kommentarer till Bestämmelser om pension och avgångsersättning för förtroendevalda

I denna PM kommenteras Bestämmelser (2001-06-15) om pension och avgångsersättning för förtroendevalda mer i detalj avseende de ändringar som gjorts jämfört med hittillsvarande PRF-KL.

Pensionsbestämmelserna benämns PBF.

Bestämmelserna är utformade för att kunna tillämpas på förtroendevalda som innehar uppdrag efter 2002-12-31, dels de som nyttillträder januari 2003 eller förtida under november 2002, dels de som omfattas av PRF-KL 2002-12-31 och som kvarstår i uppdrag dä refter. För den sistnämnda gruppen finns särskilda övergångsbestämmelser.

För förtroendevalda som avgår 2002-12-31 (eller tidigare) med rätt till visstidspension eller annan egenpension fortsätter PRF-KL att gälla. Detta gäller enligt huvudregeln även om den förtroendevalde senare tillträder ett nytt uppdrag hos kommunen.

Ändringar i pensionsbestämmelserna (PBF)

Allmänt

Bestämmelserna är utformade för tillämpning hos XX kommun. Den redaktionella översynen innebär vissa förtydliganden (t.ex. kommunfullmäktige i stället för kommun) eller omflyttning av text. Tidigare paragrafindelning, som överensstämmer med PA-KL:s, har bibehållits medan momentnummer kan ha ändrats. Överflödiga text har tagits bort.

Det förutses att fullmäktige utser en särskild pensionsmyndighet, dvs. den nämnd som skall ha till uppgift att tolka och tillämpa bestämmelserna.

Giltighetsområde (§ 1 mom. 1)

Bestämmelserna gäller för den som fullgör uppdrag *på heltid eller på betydande del av heltid*. Tidigare precisering till lägst 40 % och särskilt beslut är borttaget. Vad som menas med betydande del är en tolkning av kommunallagen.

Kommunaldemokratiska kommittén ansåg i sitt betänkande (SOU 1982:5) att 40 %, motsvarande vad som gäller inom arbetslivet för sociala förmåner, borde vara en lägsta gräns, vilket också remissinstanserna ansåg. I prop. 1982/83:97 tar departementschefen upp 40 %-gränsen endast i fråga om utfästelse om visstidspension.

Förändringen berör enbart deltidssysselsatta och innebär att det enligt pensionsbestämmelserna inte längre krävs särskilda beslut avseende deltidssysselsatta. Däremot kan det t.ex. krävas beslut om en enskild vill ha besked om han/hon omfattas av PBF eller om han/hon i stället omfattas av bestämmelserna i 4 kap. 12 § Kommunallagen om rätt till ersättning för förlorad tjänstepensionsförmån.

Efterskydd (§ 1 mom. 4)

På lika villkor som i PA-KL har införts bestämmelser om *efterskydd* (mom. 4) under en tid av 270 dagar. Efterskyddet innebär att rätt till sjukpension eller efterlevandepension kan föreligga även efter avgång.

Ändringen är en följd av dels införandet av 50-årsvillkoret för rätt till visstidspension, dels i viss mån kravet på förtidspension/sjukbidrag för rätt till sjukpension.

Pensionsförmånernas omfattning (§ 2 mom. 2)

Nuvarande *bruttoprincip* för egenpension gäller oförändrat under uppdrags-tid. Då samordning med allmän pension skall börja ske, skall pensionen omräknas till ett *nettobelopp* (s.k. nettofixering) utifrån de vid denna tidpunkt rådande uppgifter. Detta nettobelopp blir därefter utfästelsen. Framtida ändringar av allmän pension, generellt eller individuellt, kommer inte att påverka nettobeloppet.

Ändringen är i första hand en följd av att nuvarande allmänna pension i form av folkpension och ATP m.fl. förmåner upphör 2002-12-31 och ersätts av inkomstgrundad ålderspension m.m., varvid förutsättningarna för nuvarande samordningsregler helt förändras.

Sammanträffande med kommunal eller statlig pensionsrätt (§ 2 mom. 3)

Enligt PRF-KL finns begränsningar mot att uppbära ålderspension, sjukpension eller efterlevandepension om motsvarande förmån enligt kommunala eller statliga pensionsbestämmelser är högre. I de kommunala och statliga bestämmelserna har det funnits motsvarande begränsningsregler.

Ändringen är en följd av att varken det nya PFA eller nuvarande statliga pensionsavtal har motsvarande begränsningsregler. För att bibehålla syftet, dvs. begränsningen till endast den högsta av parallellt intjänade pensioner, har i PBF införts en regel om minskning av annan *kommunal* pension.

Pensionsålder (§ 3)

Definitionen av pensionsålder har tagits bort. I stället har åldersgränser *65 eller 67* införts i de olika sammanhang där åldern har betydelse. Det gäller främst den ålder då visstidspension övergår till ålderspension respektive samordning skall ske med förvärvsinkomster eller allmän pension.

Ingen materiell ändring.

Pensionsgrundande tid (§ 5)

Viss redaktionell ändring. Återstående tid för kompletterande änkepension återfinns under § 13 a.

Beträffande medförd tid, se § 6.

Medförd pensionsrätt (§ 6)

Tidstillgodoräkning av annan pensionsrätt gäller inte för nytilträdande.

För förtroendevalda som omfattas av PRF-KL 2002-12-31 gäller hittillsvarande tidstillgodoräkning enligt övergångsbestämmelser (se nedan).

Underlag för pension (§§ 7 och 8)

Viss förenklad text som i första hand berör deltidssysselsatta.

Ingen materiell ändring.

Ansökan om pension (§§ 9, 10, 12a, 13 och 15 samt § 20 mom. 4)

För att få rätt till pension har införts krav på *skriftlig ansökan*. Härigenom erhålles bl.a. en viss flexibilitet. I fråga om villkor i PBF med innebörden att den förtroendevald har *rätt till pension* inbegrips att den förtroendevald skulle kunnat få rätt om ansökan härom gjorts.

Ändringen har i första hand tillkommit för att möjliggöra för den förtroendevalde att dels kunna avstå från visstidspension helt eller under viss tid, dels att få en önskad flexibilitet mellan 65 och 67 års ålder för när ålderspension skall börja utges. Ändringen är också en anpassning till gällande lagstiftning t.ex. att förtidspension/sjukbidrag upphör vid 65 års ålder respektive att anställda får rätt att kvarstå intill 67 års ålder.

Ålderspension (§ 9)

Bestämmelserna är oförändrade.

Konsekvenserna av att det införts ett 50-årsvillkor för rätt till visstidspension (se nedan) innebär dock att en förtroendevald som inte fyllt 50 år vid avgången, förutom att rätten till visstidspension bortfaller, inte heller får rätt till ålderspension eller efterlevandepension. I regel uppkommer i stället en rätt till livränta (se nedan).

Visstidspension (§ 10 mom. 1)

Bestämmelserna gäller på lika villkor för heltids- och deltidssysselsatta. Enligt PRF-KL krävdes särskilda beslut i fråga om deltidssysselsatta (jämför § 1).

För rätt till visstidspension har införts en nedre gräns på *fyllda 50 år* vid avgången. För den som inte fyllt 50 år har utformats nya bestämmelser om avgångsersättning (se nedan).

50-årsvillkoret gäller inte för förtroendevald som 2002-12-31 omfattas av PRF-KL:s bestämmelser om visstidspension (se övergångsbestämmelser).

Regleringen av rätt till visstidspension har kompletterats för samtliga olika avgångssituationer enligt 4 kap. 7–10a §§ i Kommunallagen. Samtidigt har utvidgats möjligheterna för kommunen att begränsa pensionsrätten då det skulle kunnat bli fråga om återkallelse av uppdrag enligt 4 kap. 10 §.

Visstidspension kan utges längst intill 67 års ålder beroende på från vilken tidpunkt den förtroendevalde önskar få ålderspension.

Utöver angivna regler finns det möjlighet för fullmäktige att besluta om visstidspension i *särskilt fall*.

Förutom 50-årsvillkoret är det främst formella ändringar t.ex. anpassning till kommunallagen och krav på ansökan.

Samordning mellan visstidspension och inkomster (§ 10 mom. 4)

Preciseringen att ett (1) basbelopp skulle undantas från inkomstsamordningen har ändrats till X basbelopp, dvs. varje kommun beslutar.

Ändringen är en följd av det i dag hos olika kommuner förekommer eller framförs förslag om annat undantagsbelopp.

Sjukpension (§ 12a)

Motsvarar § 11 i PRF-KL, vari ingår enbart krav på sjukdom.

För rätt till sjukpension har införts krav på att avgången är en följd av förtidspension/ sjukbidrag enligt AFL (se dock övergångsbestämmelser). Sjukpensionen utges normalt intill 65 års ålder. Upphör rätten till förtidspension/sjukbidrag enligt AFL dessförinnan upphör också rätten till sjukpension. Den förtroendevalde kan i sådant fall ha rätt till fortsatt visstidspension eller också kan fullmäktige besluta att sjukpension skall fortsätta att utges.

Sjukpension beräknas utan hänsyn till tidsfaktorn.

Bestämmelser om inkomstsamordning – likalydande som för visstidspension – har införts. Det gäller t.ex. den som är partiellt arbetsförmögen.

Samordning med socialförsäkringsförmån m.m. (§ 14)

Bestämmelserna om samordning med allmän pension kommer att utarbetas efter det att pågående avtalsförhandlingar om motsvarande ändringar i PA-KL avslutats. Kansliet har förutsatt att bestämmelserna kommer att bli likalydande med ny lydelse av PA-KL § 14. Utformningen härav kan innebära att även andra textdelar måste korrigeras.

Ändringar berör även de som 2002-12-31 avgått med rätt till pension.

Livränta (§ 15)

Livräntenivån skall inte längre multipliceras med *faktorn 0,95*.

Livräntan, som tidigare värdesäkrades med basbeloppet först från utbetalningen fr.o.m. 65 års ålder, skall nu värdesäkras från avgången.

Förutom möjligheten att den förtroendevalde kan begära livränta i stället för visstidspension, vilket även gäller enligt PRF-KL, kommer bestämmelserna om livränta i huvudsak att bli tillämpliga på nytillträdande som vid avgång inte får rätt till visstidspension pga. åldersvillkoret.

I bägge fallen är det fråga om materiella förbättringar jämfört med PRF-KL:s livräntebestämmelser.

Ansökan (§ 20 mom. 3)

Här regleras de formella kraven att ansökan skall vara skriftlig.

I praktiken beror det på pensionsmyndighetens anvisningar om förfarandet blir mer komplicerat för den enskilde.

Utbetalning (§ 21)

Kopplingen till vissa bestämmelser som rörde *gemensam* utbetalning med allmän pension har tagits bort.

Ändringen är en följd av att utbetalningen av kommunal pension i fortsättningen är oberoende av allmän pension.

Övergångsbestämmelser till PBF

Angivna övergångsbestämmelser syftar till att förtroendevalda som omfattas av PRF-KL före 2002 års kommunalval och kvarstår i uppdrag därefter skall bibehålla hittillsvarande materiella utfästelser.

till §§ 5-6 (om pensionsgrundande tid)

Bestämmelserna om medförd pensionsrätt omfattar fortsättningsvis sådan pensionsrätt som intjänats före 2003-01-01 och i sådan omfattning som överensstämmer med PRF-KL:s bestämmelser.

Bestämmelserna är ändrade analogt med ändringar i PA-KL fr.o.m. 1998-07-01. Det innebär t.ex. att privat eller statlig pensionsrätt i form av fribrev eller livränta skall avräknas från den kommunala pensionen (minskningslinje) i stället för som tidigare tillfalla kommunen.

Ändringen från tillfallande till minskning innebär en administrativ förenkling t.ex. att såväl kommunen som den förtroendevalde slipper andra pensionsgivares eventuella krav på fullmakt eller dylikt.

till § 10 (om rätt till visstidspension)

För den förtroendevalde som omfattas av nuvarande bestämmelser om visstidspension enligt PRF-KL § 10 skall bortses från åldersvillkoret 50 år.

Om en förtroendevald, t.ex. deltidssysselsatt, har pensionsrätt enligt PRF-KL med undantag för § 10 blir övergångsbestämmelsen inte tillämplig.

till § 12 a (om rätt till sjukpension)

För den förtroendevalde som omfattas av PRF-KL utges sjukpension alltid om avgången är en följd av sjukdom oaktat om det föreligger rätt till förtidspension/sjukbidrag eller inte.

I övrigt gäller vad som sägs i PBF, t.ex. om eventuell inkomstsamordning och att sjukpension kan utges längst till 65 års ålder.

till §§ 13, 13a, 13b, 14 och 15 (om efterlevandepension)

Övergångsbestämmelser om familjepensionsförmåner är oförändrade, men har redaktionellt förts till avsnittet med övriga övergångsbestämmelser.

Bestämmelser om avgångsersättning

Bestämmelserna är nya och är en följd av att det införts 50-årsvillkor för rätt till visstidspension enligt PBF.

Förtroendevald, som enbart pga. 50-årsvillkoret inte får rätt till visstidspension, har rätt till avgångsersättning. Liksom för pension krävs ansökan. Det bör observeras att en förtroendevald, förutom avgångsersättning, i normalfallet också får rätt till livränta enligt PBF.

Utbetalningstiden bestäms av den förtroendevaldes uppdragstid och ålder vid avgången enligt angiven tabell (mom. 1). Ersättningen kan i vissa situationer upphöra tidigare.

Ersättningens *nivå* framgår av tabell (mom. 2). Någon tidsfaktor finns inte.

Ersättningen skall *samordnas med förvärvsinkomster* enligt samma bestämmelser som gäller för visstidspension.

Hänvisningen till *PBF i tillämpliga delar* innebär bl.a. att ersättningen utbetalas med 1/12 varje månad och att det föreligger viss uppgiftsskyldighet från den förtroendevaldes sida.

Avgångsersättningen är att jämföras med inkomst av tjänst. Detta innebär att kommunen skall betala arbetsgivaravgifter och att ersättningen därmed är förmånsgrundande för allmän pension.